

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

доц. Таранюк Л. М., студент Шевченко Г.Ю.

Друкується за підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень МОН України в рамках гранту Президента України для підтримки наукових досліджень молодих вчених GP/F27

До природоохоронних заходів належать усі види господарської діяльності, що спрямовані на зменшення і ліквідацію негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище. Це будівництво і експлуатація очисних споруд, розвиток маловідходних і безвідходних технологій, охорона та відтворення флори і фауни, охорона надр, боротьба з ерозією ґрунтів, розміщення підприємств, господарств і транспортної мережі з урахуванням екологічних вимог.

Комплекс природоохоронних заходів повинен забезпечувати максимальний загальноекономічний ефект, складовими якого є екологічний і соціально-економічний результат. Соціально-економічна оцінка ґрунтується на економії або запобіганні втратам природних ресурсів, живої і минулої праці у всіх сферах економіки, а також у сфері особистого споживання і передбачає:

- підвищення екологічного комфорту проживання, умов життєдіяльності населення і врятування збільшення національного багатства та добробуту;
- поліпшення фізичного стану людини і зниження захворюваності, збільшення тривалості життя;
- задоволення нематеріальних (культурних, естетичних, освітніх) потреб людини;
- підтримання екологічної рівноваги;
- створення сприятливих умов для зростання творчого потенціалу особистості, підвищення рівня її свідомості.

Економічне обґрунтування екологічних програм спирається на зіставлення економічних результатів від впровадження природоохоронних заходів із витратами на їх здійснення. Умовою проведення розрахунків економічної ефективності витрат на природоохоронні заходи є вибір варіантів у межах однієї території, де досягається однакова (нормативна) якість навколишнього середовища.

Нині використовується велика кількість показників оцінки економічної ефективності. Найчастіше використовуються показники абсолютної та порівняльної ефективності.

Абсолютна ефективність розраховується за такою формулою:

$$E_{\text{абс}} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \left(\frac{P_{ij} - C_i}{K_i \cdot \epsilon} \right) \quad (1)$$

де $E_{\text{абс}}$ - показник абсолютної еколого-економічної ефективності фінансування заходів природоохоронного призначення; P - щорічний результат (ефект) i -го виду природоохоронної діяльності щодо запобігання втрат (зменшення негативних зовнішніх ефектів); i -го виду; C_i - річні експлуатаційні витрати (собівартість) на здійснення; K_i - обсяги фінансування (капітальні витрати) на здійснення i -го виду природоохоронної діяльності; ϵ - норма дисконту.

Доцільність здійснення природоохоронних заходів визначається за результатами порівняння цього показника з рівнями загальної рентабельності господарської діяльності (E_w).

Чистий економічний ефект природоохоронних заходів визначається з метою техніко-економічного обґрунтування вибору найкращих варіантів, які ризикують за впливом на навколишнє середовище, а також за впливом на виробничі результати галузей та суб'єктів господарської діяльності - як тих, що здійснюють ці заходи, так і суміжних з ними. Визначення чистого економічного ефекту природоохоронних заходів ґрунтується на порівнянні витрат на їх здійснення з досягнутим завдяки цим заходам економічним результатом, як це було сказано раніше.

Розв'язуючи конкретні виробничі завдання по задоволенню своїх матеріальних і духовних потреб, людина активно змінює природу, у більшості випадків негативно впливає на її рівновагу, припускає надто багато порушень вимог і норм охорони довкілля. Проте й сама природа може негативно впливати на рівновагу компонентів навколишнього природного середовища, справляє зворотню дію, призводить до порушення стану еколого-економічних систем.

Список літератури

1. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.А. Сафранов - Львів: Новий Світ-2000, 2003 - 156 с.
2. Харлюк Г.І. Екологічне право України: конспект лекцій / Г.І. Харлюк - К.: Інтер, 2006. - 362с.